

גאוואלדיגע רעיונות

פרשת במדבר תשפ"ב, עלון מס' 437

צו פארבינדן די טויזנטער לייענער און באקומען די גיליונות בחינם, אָדער צו שיקן הערות אָדער תשובות, ביטע פֿאַרבינדט אייך מיט הרב יהושע אַלט YALT3285@GMAIL.COM דער גליון ווערט געליינט אין זעקס קאנטינענטן און אין איבער פערציג לענדער ארום דער וועלט.

לעילוי נשמת הרב שלום דובער בן הרב יצחק ז"ל

This newsletter can also be viewed at <http://www.ladaat.info/showgil.aspx?par=20200425&gil=2725>.

Pour voir ou télécharger la version Française: <https://parshasheets.com/?s=Fascinating+Insights>.

אפשר לקרוא את עלון זה בעברית באתר: הורדות-עלונים/רעיונות-מדהימים-הורדות-עלונים: <https://www.dirshu.co.il/category/>

דער מחבר ערלויבט און שטיצט סיי ווער עס וויל פארשפרייטן דעם גליון צו דעם ציבור.

געבורט פון א נייע קינד

אין לשון הקודש טוען מיר קאטעגאריזירן דער אויבערשטער ווי אַ זכר. מיר זעהען דאס קלאר אין לשון קודש וואו עס איז דא אן אונטערשייד צווישן זכר און נקבה, נישט נאר אין לשון נסתר (ווען מיר רעדן וועגן איינער וואס איז נישט פאר אונז), נאר אויך אין לשון נוכח (ווען מיר רעדן צו איינער פאר אונז). למשל, ווען מיר מאכן א ברכה זאגן מיר "ברוך אתה ה'" (לשון זכר), און נישט "את" (לשון נקבה). פארוואס אדרעסירן מיר אזוי דער אויבערשטער, ווען ער איז נישט א זכר אָדער א נקבה?

דער ענטפער איז ווייל אין רוב פון אונזער באנעמונגען מיט דער רבנו של עולם, זענען מיר ווי פרויען מיט אונזער באַציונג צו דער אויבערשטער. דער מאן געבט פאר די פרוי פאָטענציעל פֿאַר לעבן, און זי נעמט דעם פאָטענציעל און טוט עס בעארבעטן פֿאַר ניין חדשים, מיט די געבורט פון אַ קינד וואָס איז אַ רעזולטאַט פון ביידע, די ערשטער פאָטענציעל און דעם פראָצעס. עהנליך צו דעם, איז דאס וואס דער רבנו של עולם געבט פאר אונז אונזער לעבן און צושטאנדן (אונזער פאָטענציעל) און אונזער מיסיע איז צו נעמען וואָס ער געבט אונז, און דעמאלטס אדורכגיין די לאַנגע פראָצעס פון פראָדוצירן אַ נייע לעבן. אונזער לעבן דאָ איז ווי אַ שוואַנגערשאַפט, טויט איז דער פראָצעס פון געבורטס, און וואָס ווערט געבוירן איז אונזער עולם הבא, די רוחניות'דיגע "זיך" וואָס מיר האָבן באשאפן דורך אונזער בחירה דאָ אין דער וועלט.

דער אויבערשטער געבט אונז רוע ווייץ און מיר באַקן דערפון ברויט. דער אויבערשטער געבט אונז די מתנה פון א גוף, און מיר שניידן אוועק די ערלות דורך דעם באַגרעניצטע און שווערע פראצעס פון "ברית מילה": מיר מאַכן אַ איד. דער אויבערשטער געבט אונז אונזער לעבן - אונזער געזונט, אונזערע משפחות, אונזער סביבה, אונזער גענעטישע באַשטאַנד - און דורך אונזער אויסוויילונגען (בחירה), מאַכן מיר מענטשן. אונזער גאַנצע לעבן איז ווי אַ לאַנגע שוואַנגערשאַפט, און בלויז מיט די יום המיתה געבן מיר געבורט צו די מערסטע וואונדערבארע קינד - זיך אליין.

רייכע העכערונג

צווישן די בענעפיטן פון תוספות שבת (מאכן שבת לענגער) איז די מעגליכקייט צו פארמערן די געלט וואס מיר פארדינען פון אונזער פרנסה. דאָס איז מדה כנגד מדה (אַ מאָס קעגן אַ מאָס) ווייל ווען מען פֿאַרברייטערט דעם גבול (גרעניץ) פון שבת און מען פֿאַרמינערט דעם גבול פון די וואכן טעג, פֿאַרברייטערט דער אויבערשטער דער גרעניץ פון דער מענטש און בענטשט אים מיט מער פרנסה, ווען זיין מצב הפרנסה איז דרינגלעך.

אויף דער אופן האט ר' מענדעלע רימינאווער זי"ע מסביר געווען דער פסוק "עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות" (מאך דיין שבת וואכעדיג און זאלסט נישט דארפן פון מענטשן) (שבת קיח:): מיר דארפן צוגרייטן אונזער שבת בשעת עס איז נאך וואכן: דאס הייסט תוספת שבת. דעמאלטס, ווי ס'שטייט ווייטער, "ואל תצטרך לבריות", וועסטו נישט דארפן אנקומען צו מענטשן און זיי בעטן פאר צדקה.

יעדער מאַמענט פון תוספת שבת איז טייער צו דער רבנו של עולם. כדי צו מקיים זיין תוספת שבת, איז לויט ווי דער גמרא זאגט (יומא פא:), "מוסיפין מחול על הקודש", לייגט מען צו פון דער וואכן אויף הייליג. עס איז רעקאמענדירט צו מקבל

זיין שבת כאטש צען מינוט פריער ווי דער זמן פון הדלקת נרות. אין דעם וועג וועלן מיר קענען זוכה זיין צו די פילע ברכות וואָס דאָס געבט.

נשי חיל

דאָ זענען עטליכע באשרייבונגען וועגן די ווייבער פון גרויסע צדיקים. דער פיאסצנא רבי הי"ד, הרב קלונימוס קלמן שפירא (1889-1943), האט געשריבן (דרך המלך, קמה) אין א בריוו צו א תלמיד נאך דעם פטירה פון זיין ווייב עפעס אינטערעסאנט. חוץ פון איר אויסטערליכע יראת שמים אין אלע ערליי תחומים שרייבט ער: "...א טאג איז נישט אריבער וואס זי האט נישט געלערנט די הייליגע תורה. זי פלעגט אויפשטיין זעקסע פארטאגס און ביז צעהן אזייגער פלעגט זי דאווענען און לערנען. אויב ס'האט זיך געמאכט א טאג וואס זי האט נישט געהאט א געלעגנהייט צו לערנען, איז זי ממש געווען אויס מענטש און ס'איז געווען פונסטער פאר איר. אירע לימודים זענען געווען אין תורה, נביאים, כתובים, מדרש, קבלה, און חסידות... אפטמאל האב איך געכאפט התפעלות פון וויפל זי האט געקענט.."

ווען דער הייליגער חיד"א זי"ע (1724-1806) איז געווען אין ליוואָרנאָ, האט ער דערהאלטן אַ בריוו מיט אינפֿאַרמאַציע וועגן דעם פטירה פון זיין רעביצן (דאס איז געווען מער ווי 30 טעג נאָך זי איז נפטר געווארן, באקאנט ווי אַ שמועה רחוקה) ער שרייבט (מעגל טוב, עמוד 61): "נאך הבדלה מוצאי שבת בין איך אריין אין מיין צימער, איך האב געעפענט דעם בריוו אין וועלכן עס האט דערמאנט דעם פטירה פון מיין ווייב, וואס איז געווען פרום, קלוג, ערליך מיט יראת שמים, א בעלת חסד, הכנעה'דיג, די ליבשאפט פון מיינע אויגן און די הויפט פון מיין הויז. מיין וועלט איז געווארן טונקל." דער הייליגער חיד"א האט נישט געוואלט אנטפלעקן די ידיעה פאר קיינעם, ווייל דעמאלטס וואלט מען אים איבערגערעדט חתונה צו האבן נאכאמאל. דער הייליגער חיד"א האט ממשיך געווען, "איך האב אנגעצונדן א ליכט, געגאנגען אין שול און דארט געוויינט א שעה און דערנאך האב איך געוואשן מיין פנים.. איך האב זיך צוריקגעקערט צו מיין אכסניה.. איך האב זיך אראפגעזעצט אויף די ערד און געזאגט תקון חצות און איך האב אראפגענומען מיין שוך. איך האב געטרויערט נאך מיין ווייב אזוי ווי מען טוט פאר א שמועה רחוקה. זי איז נפטר געווארן פרייטאג כ"ה סיון תצ"ג. איך האב אלעס געטוהן שטילערהייט. איך בין קראנק געווארן פון די ידיעה פון מיין פרוי'ס פטירה ... איך האב געשפירט יסורים און איך האב מספיד געווען די טייערע פערל וואס איך האב פארלוירן, א יחידה בדור.."

אין אַ בריוו פֿון מיטוואך, ט"ו באדר אדר שני תקכ"ו, האָט ר' עקיבא איגר זי"ע (איגרות רעק"א, א, קט) געשריבן (-1761 1837), אַז נאָכ'ן פטירה פון זיין רעביצן איז ער געווארן איבערגעשטיגן מיט ווייטאג און צער. "איך בין געוואָרן געפערליך שוואַכער. איך האב נישט געקענט עסן אדער טרינקען. מיין מאָגן האָט גאַרנישט געקענט עפעס האַלטן און איך האָב קוים געקענט עסן גענוג צו קענען זאָגן אַ ברכה אחרונה. איך האב נישט געקענט שלאָפן און איך האב געדארפט זוכן מעדיצינישע הילף. איך בין דאַנקבאַר צו דער רבוננו של עולם פֿאַר מיר היילן אַ ביסל, אָבער איך קען נאָך אלץ נישט דאווענען געהעריג אדער אָפהאַלטן מיינע צומישטע געדאַנקען. איך קען נישט אדורך לערנען אפילו אַ פשוט'ע סוגיא טיפּערהייט."

אמור מעט

דער מדרש (ויקרא רבה, לד: טז) דערציילט, אז ווען די מאמע פון ר' שמעון בר יוחאי האט גערעדט אסאך אויף שבת קודש, פלעגט דער הייליגער תנא זאגן: "עס איז היינט שבת!" דעמאלץ פלעגט זי ווערן שטיל. ספעציעל אויף שבת קודש דארפן מיר זיין פארזיכטיג מיט אונזער רעדן. די גמרא זאגט אונז, אַז אַ מענטש'ס רייד אויף שבת זאָל זיין אַנדערש פֿון זיין וואכן רייד (שבת קיג:).

אין דעם גאנג קענען מיר פארשטיין וואס ווערט איבערגעזאגט בשם דעם אור שבעת הימים דער הייליגן בעל שם טוב זי"ע וועגן דעם פסוק שבת "בחריש ובקציר תשבת" (שמות לד: כא), וועסטו אויפהערן דעם אקערן און שניידן: "חריש" קען אויך מיינען - שטיל זיין (זען ויקרא יט, יד) און "קציר" צו פארקירצערן. דעריבער איז מעגליך צו פארשטיין אז עס איז אסור צו רעדן אומזיסט אויף שבת און ווען עס איז נויטיג צו רעדן, זאל מען נישט רעדן איבעריגע ווערטער.

זעהענדיג ווי צוויי בחורים אין ישיבה רעדן שבת, האט רבי חיים וואלאזינער זצ"ל באמערקט אז זיי זאלן לערנען תורה, ווייל שבת שאפט שונה בשבת תענוג, לערנען אויף שבת שאפט הנאה. האבן די בחורים געענטפערט אז עס איז אויך א ראשי תיבות פון שיחה בשבת תענוג, צו רעדן אויף שבת שאפט הנאה. ר' חיים האט דאן באמערקט אז דאס איז דער טייטש פון "לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו" (קהלת י, ב), דער שכל פון א חכם איז צום רעכטס און דער שוטה צום לינקס. דער חכם לייגט די פינטעל צום רעכטס אויף די "ש" - און עס ווערט שונה בשבת תענוג, בשעת דער שוטה לייגט די פינטעל אויף דער לינקער זייט פונעם "ש", און עס ווערט שיחה בשבת תענוג!

הרב אלט האט זוכה געווען צו לערנען אונטער רבי מרדכי פרידלענדער זצ"ל און איז געווארן פארארדנט פאר רב דורך רבי זלמן נחמיה גאלדבערג זצ"ל. הרב אלט האָט אַרויסגעגעבן דריי ביכער אויף פֿאַרשידענע טעמעס אין די געביטן פון אידישקייט און אידישער געדאַנקען. זיינע שריפטן דערשיינען אויף ענגליש, אידיש, עברית, דייטש און פראנצויזיש.